

тей Д.Я.Самоквасова в Историческом музее // Там же.— М., 1914.— Т.23, вып.2.— С.411—5; Филиппов А.Н. Труды Я.Самоквасова в области истории русского права // Там же.— М., 1914.— Т.23, вып.2.— 416—426 ; Чулков Н.П. Я.Самоквасов как управляющий Московским архивом министерства юстиции // Там же.— М., 1914.— Т.23, вып.2.— 428—439; Самошенко В.Н. Я.Самоквасов как историк-архивист // Историография и источниковедение архивного дела в СССР.— М., 1984; Щалев С.П. Д.Я.Самоквасов: портрет археолога // Археолог.— 1991.— № 1.— С.98—108; Щавелев С.П. Первый опыт учено-археологических памятников России: Анкета Д.Я.Самоквасова и ее результат // СА.— 1992.— № 2.— С.255—264; Щалев В.П. Эпизоды истории русской археологии// Российская археология.— 1993.— № 1.— С.221—235; Щавелев С.П. Жизнь творческого наследия // Юв'яни і Русь у науковій спадщині Д.Я. Самоквасова.— Чернівці, 1993.— С.7—9; Пеньяк С. Д.Я.Самоквасов і археологічні з'їзди//Там же.— С.9—10; Коваленко В.П. Старожиттєві Чернігово-Сіверської землі в творчій спадщині Д.Я.Самоквасова // Там же.— С.13—



**СІКОРСЬКИЙ** Ігор Іванович [25.05 (6.06).1889, Київ — 26.10.1972, Істон, шт. Коннектикут, США] — авіаконструктор, винахідник, один з основоположників світ. авіац. техніки.

Н. в дворян. родині. Батько — Іван Олексійович С. — вчений-психолог, лікар-психотерапевт, проф. Київ. ун-ту, громад. діяч, д. стат. радник, походив із сім'ї сільс. священика. Мати — Марія Стефанівна (Гемрюк-Черкасова) мала мед. освіту. 1900—03 вчився у 1-й київ. г-зії, 1903—06 був кадетом Мор. корпусу в Санкт-Петербурзі, 1906—07 — в Тех. школі Дювильо де Ланно в Парижі. 1907—11 навчався з перервами у Київ. політех. ін-ті. В ці ж роки неодноразово виїздив до Німеччини і Франції, у січні — травні 1909 нав-

*О.А.Брайчевська*

чався у Парижі в авіац. школі Фердінанда Фербера. 1909 отримав диплом пілота. 1914 — диплом інженера-механіка Петерб. політех. ін-ту. 1910—12 організував і очолив авіац. конструктор. колектив у Києві. З квітня 1912 по січень 1918 був гол. конструктором авіац. відділення Рос.-балт. з-ду в Санкт-Петербурзі. В березні 1918 емігрував у Францію, а через рік переїхав до США, де 1923 заснував авіакомпанію "Сікорський Меньюфекчурінг Корпорейшен". 1939 фірма С. об'єдналася із фірмою "Воут", і подальша його діяльність проходила у фірмі "Воут — Сікорський Еркرافт". С. був видатним діячем вітчизн. і світ. авіац. науки і техніки, який визначав її розвиток у різні часи у чотирьох гол. для його творчості напрямках: розробка конструкцій перших вітчизн. літал. апаратів (1909—11), у т.ч. вертольота, гідролітака, розвідника; розробка перших у світі багатомотор. літаків і організація серійного важкого багатомотор. літакобудування (1912—17); буд-во "літаючих човнів" (літаків-амфібій) пасажир. призначення для транс-океан. перельотів (1929—37); розробка конструкцій вертольотів усіх класів і призначень класичної одновинтової схеми, яку мають 90% світ. вертол. парку, організація їх серійного виробн. (1938—72). У київ. період авіаконструктор. діяль-

ності побудував перші вітчизн. вертольоти № 1 (1909) і № 2 (1910) та 9 конструкцій літаків шести модифікацій. Перші апарати С. не літали. Успіх прийшов 3(16) червня 1910. На аероплані БіС-2 (С-2) він здійснив другий у вітчизн. практиці політ на літал. апараті, виготовленому в Україні, а вже на літаках С-5, С-6 і С-6А було встановлено всерос. і світ. рекорди. У лютому 1912 виступив з доповіддю в КПІ, у якій обґрунтував можливість побудови багатомотор. літака і почав працювати над його проектом. Це була піонер. ідея, у яку мало хто з фахівців вірив. Успіх на 2-й міжнар. виставці повітроплавання в Москві відкрив С. шлях до світ. авіац. кар'єри. Під керівництвом С. було побудовано у 1912—13 перші в світі багатомотор. літаки "Гранд", "Російський витязь" та шедевр авіац. техніки того часу "Ілля Муромець". 23 липня (5 серпня) 1913 здійснено перший у світі політ літака з чотирма двигунами, встановленими у ряд на крилі. 3 грудня 1913 почалося серійне виготовлення літаків "Ілля Муромець". 17—28 червня 1914 здійснено рекорд. переліт "Петербург—Київ—Петербург". На честь цього перельоту літак отримав назву "Ілля Муромець Київський". Таку ж назву дали ще трьом літакам цього типу. За цей переліт С. був нагороджений вел. золотою медаллю

КТП. З грудня 1914 літаки "Ілля Муромець" були зведені в ескадру повітр. кораблів, яка здійснювала бомбард. і розвід. операції. Літаки "Ілля Муромець" мали коловий обстріл і були неприступні для винищувачів. Базувалася ескадра на аеродромі біля Вінниці. Протягом 1912–17 С. створив ще 53 модифікації літаків різного призначення: винищувачі, розвідники, амфібії тощо. 1918 у Франції С. побудував бомбардувальник "Ліберті". 1924 у США побудовано літак S-29A. 1925–28 фірма "Сікорський Меньюфекчурінг Корпорейшн" побудувала 8 літаків. З 1929 С. почав будувати амфібії і працювати над вертолітною тематикою. 1934 побудовано міжконтинент. літаючий човен S-42, який встановив 10 світ. рекордів. До 1937 у США було побудовано 17 типів літаків, після чого С. спрямував свою діяльність на вертольотобудування. 1939 фірма "Воут – Сікорський Еркcraft" побудувала перший діючий вертоліт VS-300, який 1941 встановив перший світ. рекорд, а 1943 почалося серійне виготовлення цих машин. З 1944 почалося військ. та цивіл. їх використання. З 1939 по 1972 у США С. розробив конструкції 18 типів вертольотів та багатьох їх модифікацій. Помер С. в Істоні, штат Коннектикут, США, де і похований.

Літ.: Адлер Г.П. Развитие

русских авиационных конструкций до начала первой мировой войны: Дис... канд. техн. наук.— М., 1946.— 246с.; *Авиация в России/Под. ред. В.Н.Бычкова.*— М.: Машиностроение, 1983.— 340 с.; Дузь П.Д. *История воздухоплавания и авиации в СССР (1914–1918).*— М.: Машиностроение, 1986.— 286с.; Катышев Г.И., Михеев В.Р. *Авиаконструктор Игорь Иванович Сикорский.*— М., 1989.— 176с.; Катышев Г.И., Михеев В.Р. *Крылья Сикорского.*— М.: Машиностроение, 1992.— 482с.; Кислов В.В., Михеев В.Р. *Пионер отечественного и мирового авиостроения // Юбилей науки 1989.*— К., 1990.— С.372–376; Кислов В.В. *Творцы аэрокосмической техники.*— К.: ИСМ АН Украины, 1992.— 77с.; Юрьев Б.Н. *История вертолетов // Избр. тр.: В 2 т.*— М., 1961.— Т.2.— С.163–208; Delar F.J. *Igor Sikorsky. His three careers in aviation.*— N.Y.: Dodd and Mead, 1969.— 272p.; Finne F. *The helicopter.*— N.Y.: Barnes, 1976.— 223p.; Sikorsky I.I. *The story of the winged S.*— N.Y.: Dodd and Mead, 1967.— 314p.

*В.В.Кислов*